

BIULETYN 87.

TREŚĆ: Przepisy o werbunku. — W sprawie werbunku.

Przepisy o werbunku. W № 84 Biuletynu zanotowaliśmy krążące pogłoski o zapowiedzianej nowej ustawie werbunkowej dla tworzącego się wojska polskiego. Obecnie podajemy kilka ważniejszych z niej ustępów w dosłownym tłumaczeniu z niemieckiego oryginału. Nadmieniamy przytem, że dla oszczędności miejsca musieliśmy poprzestać nietylko na wyjętych z całości paragrafach ale na wyjętych z paragrafów ustępach; nie zmienia to wszakże bynajmniej istoty rzeczy, ustępy bowiem opuszczone zajmują się niemal wyłącznie formalnościami kancelaryjno służbowymi, to zaś co podajemy, charakteryzuje dostatecznie wartość znaczenia ustawy. Podkreślenia w tekście podane podług oryginału.

Na czele (werbunku) stoi polski inspektorat zaciągu do wojska polskiego w Warszawie. W siedzisku każdego gubernatorstwa wojennego znajduje się Główny Urząd Werbunkowy pod kierunkiem polskiego kapitana z oddanymi mu do dyspozycji adjutantem, 2 podoficerami i 3 żołnierzami (jako pisarze lub ordynansi). W zawiadywaniu urzędu werbunkowego znajdują się biura werbunkowe, urządzone w miarę potrzeby w każdym okręgu urzędu werbunkowego.

Właściwymi organami werbunku i miejscami zgłaszania się ochotników są biura werbunkowe. Urzędy werbunkowe prowadzą księgę zgłoszeń się, nadzoru i kierują działalnością werbunkową i zajmują się łącznie z komisjami poborowemi (Musterungskommission) popisem (ostatecznem przyjmowaniem ochotników czyli t. zw. asenterunkiem. *Red.*) Główne urzędy werbunkowe są kierowniczymi władzami organizacyjnymi i nadzorczymi dla gubernii. Zwierzchnią władzą rozkazodawczą dla wszystkich organów werbunkowych jest Polski inspektorat zaciągu do wojska polskiego.

Istniejące dotychczas u wójtów i naczelników powiatów (Kreischefs) biura werbunkowe zamyka się. W przyszłości werbunek będzie zorganizowany w sposób czysto wojskowy... Współdziałanie władz okupacyjnych ogranicza się do łożenia na koszty utrzymania personelu werbunkowego i współpracy przy asenterunku. Wszystkie biura werbunkowe obowiązane są udzielać bezwzględnie i nieodwołalnie władzom okupacyjnym wszelkich żądanych przez nie wiadomości... Wskazówkom gubernatorów wojennych (Militärgouverneure), nie wkraczającym w dziedzinę *organizacji* werbunku, należy bezwarunkowo zadośćczynić (np. co się tyczy sposobu agitacji)... Pracujący w służbie werbunkowej oficerowie, podoficerowie i żołnierze nie są żadną miarą upoważnieni do mieszania się do zarządu niemieckim obszarem okupacyjnym, narzucania się za pośredników pomiędzy ludnością a władzami i przyswajania sobie autorytetu

w stosunku do urzędów niemieckich. mają oni zajmować się wyłącznie sprawami werbunku i przyjmowania ochotników i swojemi powinnościami służbowymi.. Polski Inspektorat zaciągu do wojska polskiego będzie przed wydaniem rozporządzeń i instrukcyi natury zasadniczej podawał je do zatwierdzenia general-gubernatorstwu (Ab. P. W.).¹⁾

Zadania biur werbunkowych. a) Rozszerzanie zatwierdzonych urzędownie pism agitacyjnych w miejscowościach, przydzielonych do biura. Osobiste wyjaśnienia ludności co się tyczy wojska polskiego i osobiste wyszukiwanie mogących się na rekrutów nadawać ludzi. b) Zapisywanie zgłaszających się ochotników na listy. Zgłaszający się do konnicy ochotnicy winni mieć urzędowe zaświadczenia, że posiadają własnego konia. c) Prowadzenie zgłaszających się ochotników do przedwstępnego badania o ile jest na miejscu polski, niemiecki, austriacki doktor wojskowy albo urzędowo funkcyonujący zarządu powiatowego.

Zadania urzędów werbunkowych. a) Nadzór nad podwładnemi sobie biurami werbunkowemi i ich personelem oraz kierownictwo akcją werbunkową. b) Osobiste objeżdżanie przez kierownika urzędu werbunkowego swojego okręgu dla kontroli podwładnych biur werbunkowych i okazywanie im pomocy przy wyszukiwaniu ochotników (a nie wysyłanie t. zw. „patroli“ dla kontroli). c) Wyjazdy kierownika dla celów agitacyjnych z mężami zaufania Rady Stanu, legitymowanymi listami uwierzytelniającymi Marszałka Koronnego. d) Współdziałanie przy popisie, mianowicie oficer kierujący urzędem werbunkowym jako asesor, żołnierze zaś z biur werbunkowych jako pisarze i nadzorcy przy odstawianiu przyjętych ochotników. m) Rankiem po każdym dniu popisowem telegraficzne meldowanie ilości przyjętych do każdego rodzaju broni, względnie wysłanych do poszczególnych oddziałów wojskowych bezpośrednio do Abteilung P. W. general-gubernatorstwa warszawskiego, oraz meldunek telefoniczny w głównym urzędzie werbunkowym. o) Piśmienny meldunek ogólnej liczby przyjętych rekrutów (podzielonych według gmin) do kreischefa po każdym dniu popisowym.

Zadania Głównych urzędów werbunkowych. a) Organizowanie służby werbunkowej na obszarze odnośnej gubernii wojskowej i osobiste objeżdżanie gubernii przez kierownika głównego urzędu dla kontroli i ulepszania organizacji werbunkowej. Propozycje kierować należy do Polskiego Inspektoratu Zaciągu do wojska polskiego. b) Nadzór i wyznaczanie kar dyscyplinarnych nad personelem służby werbunkowej gubernii w zakresie władzy komendanta detaszowanej kompanii. c) Działalność pośrednicząca pomiędzy organami i interesami zarządu niemieckiego a polskiej służby zaciągu do wojska (des polnischen Meldedienstes). Pośrednictwo pomiędzy zarządem a ludnością jest zakazane. d) Oświecanie ludu przez pozyskiwanie wpływowych osobistości. Współdziałanie przy urządzaniu patryotycznych zgromadzeń agitacyjnych i organizowanie łączącej się z tem działalności werbunkowej.

e) Zwalczenie wymierzonych przeciwko polskiej sile zbrojnej kierunków i organizacji w porozumieniu z władzami cywilnymi i wojskowemi. g) Piśmienne podawanie gubernatorowi wojennemu zgłoszonych w ciągu tygodnia ochotników. h) Piśmienne podawanie Polskiemu Inspektoratowi zaciągu do wojska polskiego oraz gubernatorowi wojennemu po każdym dniu popisowym otrzymanych telefonicznie od urzędów werbunkowych ilości przyjętych do każdego rodzaju broni, względnie przeznaczonych do poszczególnych oddziałów wojskowych rekrutów.

Na listy popisowe mogą się zapisywać: wszyscy Polacy bez różnicy języka z oswobodzonych przez sprzymierzone armie obszarów, o ile w bieżącym podczas momentu zapisu roku kalendarzowym ukończyli najmniej 18, najwyżej 45 lat. Za Polaka uważa się: każdy, kto pochodzi z zajętych obszarów polskich, a nie jest wyznania prawosławnego (np. również i z rodzin pochodzenia niemieckiego (Deutschstämmige) oraz żydzi). b. Każdy uważający język polski za swój język ojczysty, a nie będący wyznania prawosławnego (np. również i osiedli w Wielkorosyi).

Prośby o przyjęcie jeńców wojennych Polaków należy kierować przez Abteilung P. W. (Wydział Wojsk Polskich) general gubernatorstwa do ministerjum wojny Abteilung U. K., zgłoszenia się natomiast znajdujących się w Niemczech polskich robotników przez Abteilung P. W. do zastępcy Naczelnej Komendy w miejscu ich owoczesnego pobytu. Pracujących w zakładach wojskowych i przemyśle wojennym (w fabrykach amunicyi, na kolejach, w kopalniach) robotników nie należy stamtąd w żadnym wypadku odciągać. O ile się zgłaszają do wojska polskiego, należy im wyjaśnić, że praca ich idzie również na korzyść ich ojczyzny i wymaga takiego samego patryotycznego oddania się jak służba w wojsku, do którego podtrzymania dąży ich działalność. Działalność werbunkowa pomiędzy takimi robotnikami jest surowa zakazana.

Wyłączeni od służby w wojsku polkiem są ci, którzy odcierpieli karę pozbawienia swobody albo kary honorowe z powodu przestępstw lub zachowania się, które ich czyni niegodnymi przyjęcia. Rozstrzyga general-gubernator.

Od dnia zgłoszenia się muszą być ochotnicy gotowi do powołania ich do popisu, a o ile zostaną uznani za zdolnych — do natychmiastowego wstąpienia do wojska. O należytą opiekę mieszkaniową i utrzymanie w miejscu popisu podejmie się starania. Oprócz tego otrzymuje każdy ochotnik za pokwitowaniem półtorej marki dziennie tytułem zwrotu zarobku. Każdy ochotnik po otrzymaniu zaświadczenia o przyjęciu ma prawo przy stawieniu się do otrzymania 30 marek na pokrycie drobnych, nadzwyczajnych wydatków i sprawunków w ciągu pierwszych dni. Jeżeli po badaniu lekarskiem chwilowo daje mu się urlop do miejsca zamieszkania, może otrzymać 15 marek natychmiast, resztę zaś w dniu stawienia się do służby wojskowej.

Skład komisji popisowej (Musterungskommission). W każdym obwodzie gubernialnym rządzone będą dwie komisje popisowe (w gub. Warszawie oprócz tego trzy), z których niektóre działać mają w austriackim obszarze okupacyjnym. Komisya składa się: z niemieckiego sztab-oficera albo kapitana jako przewodniczącego, z nie-

¹⁾ Abteilung Polnische Wehrmacht (Wydział Polskiej Siły Zbrojnej).

mieckiego lekarza, z polskiego lekarza legionów, polskiego oficera legionów, z polskiego członka cywilnego z odnośnego obwodu, niemieckiego rachmistrza (podoficera), polskiego sanitariusza, pisarza do prowadzenia listy popisowej, pisarza do prowadzenia księgi przyjęć (Meldebuch), pisarza do wydawania przyjętym zaświadczeń z księgi przyjęć do oddziałów wojskowych. Pisarze i niezbędny personel do liczenia pouczania i nadzoru ochotników mają być dostarczane przez odnośne urzędy werbunkowe. Conajmniej jeden pisarz musi umieć władać językiem niemieckim.

Rozkaz do rozpoczęcia popisów wydaje generał-gubernatorstwo warszawskie (Abt. P. W.) do gubernatorów wojskowych i Polskiego Inspektoratu Zaciągu do wojska polskiego.

Badania lekarskiego dokonywa polski lekarz w obecności niemieckiego lekarza, który jest upoważniony dawać polskiemu lekarzowi wskazówki i brać udział w badaniu. Niemiecki lekarz jest doradcą technicznym przewodniczącego. Rozstrzyga ostatecznie przewodniczący.

W najbliższej przyszłości urządzone będą następujące rodzaje wojska: piechota z kompaniami karabinów maszynowych, kawalerya, artyleria, oddziały techniczne, kompanie sanitarne, kolumny i treny.

W sprawie werbunku. Zaniepokojenie, jakie wywołała pogłoska o zamierzonym wprowadzeniu nowej ustawy werbunkowej skłoniło kilka grup politycznych do złożenia w tych dniach na ręce Marszałka Koronnego noty następującej:

„Zapowiedziana przez władze okupacyjne ustawa o rekrutacji do wojska polskiego wyłącza niemal zupełnie udział społeczeństwa w werbunku i nie ustala należyte stosunku aparatu werbunkowego do Tymczasowej Rady Stanu, która nie tylko sama jedna władna jest w Polsce powołać naród pod broń, ale musi mieć najdalej sięgające wpływy przy powoływaniu ochotników i tworzeniu armii. Z uwagi, że werbunek prowadzony w sposób przewidziany przez wspomnianą ustawę nie da napewno pożądaných wyników i grozi skompromitowaniem sprawy tworzenia armii narodowej, niżej podpisane organizacje i stronnictwa polityczne uważają,

że akcja werbunkowa do wojska polskiego prowadzona być winna z ramienia Tymczasowej Rady Stanu z najszerszem uwzględnieniem pomocy społeczeństwa

i że zapowiedziana ustawa o rekrutacji, spreczna z interesami i nie licząca z godnością narodu naszego, nie może być nawet przyjęta jako przedmiot dyskusji i rokowań.

Wreszcie wobec niewyjaśnionej sytuacji Legionów stronnictwa nasze raz jeszcze stwierdzają, że Legiony winny być użyte za kadry wojska polskiego i bezzwłocznie oddane do dyspozycji Rady Stanu.

W Warszawie, dn. 28 marca r. 1917.

Centralny Komitet Narodowy. Partya Niezawisłości Narodowej. Polska Partya Socjalistyczna. Polskie Stronnictwo Ludowe. Zjednoczenie Stronnictw Demokratycznych¹⁾.

¹⁾ Połączone dawne grupy: Stronnictwo Pracy Narodowej, Polskie Zjednoczenie Postępowe Stronnictwo Radykalno-Narodowe.